

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ	การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและการจัดการเหมืองฝาย ของชุมชนในตำบลทรายขาวและตำบลธารทอง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย		
ชื่อผู้เขียน	เสาวภาคย์ สุระวงศ์		
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม		
กรรมการสอบค้นคว้าแบบอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ ตันกิมยง	ประธานกรรมการ	
	รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ รุ่งวิสัย	กรรมการ	
	อาจารย์ประสาน ตั้งสิกบุตร	กรรมการ	

บทคัดย่อ

การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของป่าต้นน้ำ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน และศึกษาถึงกระบวนการปรับปรุงการจัดการเหมืองฝายของชุมชน ในตำบลทรายขาวและตำบลธารทอง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย วิธีการศึกษาวิจัยที่ใช้ครั้งนี้คือ วิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดกรอบการวิเคราะห์ในแนวของนิเวศสังคม ในการเก็บข้อมูลด้านคุณภาพใช้ วิธีการซึ่งประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Group Discussion) เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ถึงการปรับเปลี่ยนการจัดการเหมืองฝายในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลง ป่าต้นน้ำ จากปี พ.ศ. 2508 – 2538 และหลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำในปี พ.ศ.2539 ถึง ปัจจุบัน พบว่า

การจัดการเหมืองฝายของชุมชนหลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ ได้มีการปรับเปลี่ยน ภายใต้องค์กรอยู่ 4 ด้านดังต่อไปนี้ (1) การปรับเปลี่ยนด้านเทคโนโลยีทางโครงสร้างกายภาพของ เหมืองฝายจากโครงสร้างเดิมที่ใช้ไม้มาเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก และเป็นการลดการใช้ไม้ใน ป่าต้นน้ำลงได้ระดับหนึ่ง (2) การปรับเปลี่ยนด้านองค์กร โครงสร้างการบริหารและการคัดเลือก ผู้นำพบว่า ยังใช้ระบบการบริหารที่มีรูปแบบการกระจายอำนาจสู่คณะกรรมการและสมาชิกเหมืองฝาย ได้มีการบริหารจัดการแต่ละหมู่บ้านของตนเอง การคัดเลือกผู้นำใช้ระบอบประชาธิปไตย โดย

คัดเลือกจากตัวแทนสมาชิกเหมืองฝายแต่ละหมู่บ้าน (3) การปรับเปลี่ยนด้านบริหารจัดการ พบว่า โครงสร้างบทบาทและหน้าที่ผู้จัดสรรน้ำและผู้ใช้น้ำ หลังจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางกายภาพ จากการใช้ไม้มาเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็กแล้วนั้น กิจกรรมด้านการระดมแรงงานและทรัพยากร ก็เปลี่ยนแปลงตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซ่อมแซมฝายได้หมดไปเหลือเพียงการขุดลอกลำเหมือง ประจำปีเท่านั้น (4) การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ วิธีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูป่าต้นน้ำพบว่า จากการอ่อนตัวลงขององค์กรท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงของนิเวศมีผลทำให้สมาชิกเกิดความตระหนักถึงความสำคัญ ของป่าต้นน้ำและการใช้ทรัพยากรของชุมชนมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการรวมตัวกันสร้างกฎระเบียบ ข้อตกลง สำหรับควบคุมพฤติกรรมการใช้ป่า ใช้น้ำ ให้คงความสมดุลเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อคนใน ชุมชนต่อไป

Independent Study Title	Environmental Change and Muang -- Fai Management by Communities in Tambon Saikaow and Tambon Thanthong , Amphoe Phan , Changwat Chiang Rai .	
Author :	Miss Saowapak Surawong	
M.A .	Man and Environment Management.	
Examining Committee :	Asst. Prof. Dr. Uraivan Tankimyong	Chairman
	Assoc. Prof. Dr. Suvit Rungvisai	Member
	Lecturer Phasan Tangsigbud	Member

ABSTRACT

This study aims to study on pressure of forest degradation and adaptation process of Muang Fai management in two local communities of Chiang Rai Province. Communities in Tambon Saikaow and Tambon Thanthong Amphoe Phan were selected. The analysis is based on both quantitative and qualitative data. An interview, discussion, and observation techniques were applied to obtains data relating to irrigation organization, management, and changes occurred since 1965. The study focuses on the period of large deforestation in 1965-1996 up to the present time.

The results indicate and adaptation in Muang Fai management as follows :

1. Adaptation of technology of Muang Fai structure (from woods to concrete) to reduce usage of woods and timber.
2. Organization applies a new system of election, and each village has representatives to work in Muang Fai organization.
3. Muang Fai requires less labor supply, and has adapted the rule on labor requirement

4. Muang Fai has re-arranged agreements and rules to enforce the forest conservation, and assigns new responsibilities to their members.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University